CYPRUS INTERNATIONAL UNIVERSITY
ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

DOI: 10.22559/folkloredebiyat.2017.40

folklor/edebiyat, cilt:23, sayı:91, 2017/3

ÇEVRESEL MEDYA İÇERİKLERİNİN İNŞASI: *NATIONAL GEOGRAPHIC TÜRKİYE* DERGİSİ ÖRNEĞİ

Çağrı ERYILMAZ*

Giriş

Çoğunlukla doğa ile etkileşimin azaldığı kentlerde yaşayan günümüz toplumunda, çevre algısının ve duyarlılığının oluşmasında medya etkili bir rol almaktadır. Çevre konularının TV, gazete, dergi gibi geleneksel medya araçlarında işlenme ve sunum biçimi izleyicilerin çevre algılarını oluşturmada önemlidir. Bir orman yangını haberi, sadece sayısal verileri ve yangın uçaklarının görüntüsünü içerebilir veya alana giden bir muhabir ve fotoğrafçının ormandaki canlılarının yanarak ve boğularak yok oluşunu anlattığı bir dram olarak sunulabilir. İki haberin niteliği ve izleyiciler üzerindeki etkisi farklı olacaktır. Günümüzün en çok konuşulan çevre sorunu olan iklim değişikliğiyle ilgili bir çevre haberi izleyiciye uzak ve soyut kalan bilimsel açıklamalarla sunabilir. Diğer yandan küresel ısınmadan doğrudan etkilenen yerel halkın sorunları dramatize edilerek bilim insanlarının görüşleriyle desteklenebilir. Medyadaki çevre yayınlarının hazırlanış ve sunumunda kullanılan dramatik öğeler, bilimsel ve kurumsal referanslar, çatışan tarafların görüşleri, sorunların güncelliği, somut çözüm önerileri, felaket senaryosu yaklaşımı gibi değişkenler içeriğin etkin ve akılda kalıcı olmasını belirlemektedir.

*Yrd.Doç.Dr. Sinop Ün. FEF Sosyoloji Bölümü cagrideniz@gmail.com

Günümüzde çevre sorunlarını gündeme getirmede medya araçları içinde *National Geographic* gibi çevre, coğrafya ve kültür dergileri öne çıkmaktadır. Zira uzmanlaşmış çevre muhabiri ve fotoğrafçısından çoğu zaman yoksun olan günlük gazete ve TV kanallarından farklı olarak; konularında yetkin, deneyimli yazar ve fotoğrafçılarla, çevre sorunlarına dair farklı dillerde içerik hazırlayıp on milyonlarca okuyucuya ulaştırabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, *National Geographic Türkiye* dergisinde çevre sorunlarının inşa edilişini analiz etmektir. Çalışmanın devamında medyada çevre sorunlarının anlatımı dünyadan ve Türkiye'den örnekler ile açıklanacaktır. Sonra nitel içerik analizi tekniği ve analizde kullanılacak kategoriler ortaya konacaktır. Bulgular bölümünde 2001-2016 yılları arasında dergide yayınlanan 7 çevre konulu makalenin nitel analiz sonuçları kategorilere göre sunulacaktır. Son bölümde ise derginin çevre makalelerinin etkinliği ve sunum tarzı, bulgulara göre değerlendirilecektir.

1. Medyada Çevre Sorunları

Sosyoloji geleneği içinde kökleri 1970'lerdeki "toplumsal sorunların sosyolojisi" tartışmasına dayanan inşacı yaklaşıma göre, dönemin pozitivist yapısal-işlevselciliğinin aksine olguların ortaya koyulma süreci olgulardan daha önemlidir. Diğer toplumsal konular gibi çevre sorunları da nesnel toplumsal olgulara dayanmazlar. Aslında, "belirli, toplum dışı ve kendinden menkul bir dizi ölçüt" tarafından değil "bilimci, sanayici, politikacı, kamu görevlisi, gazeteci ve çevre eylemcisi" gibi toplumsal aktörler tarafından etkileşim içinde ortaya çıkarlar. Çevre sorunlarının inşa edilmesinde beş etken vardır; verilerin bilimsel otoriteye dayanması, toplumda tanınmış kişilerin sözcülüğü (bilimsel popülerlik), medya ilgisi, "yüksek simgesellik ve görsellik" ve eyleme geçme sürecini destekleyen ekonomik teşvikler. İnşa sürecinde oluşturma, sunma ve mücadele aşamaları izlenmektedir. *Oluşturma aşaması* "sorunun adını koyma, diğerlerinden ayırma, iddianın bilimsel, teknik, ahlaki veya yasal temelini tanımlama" ve eylemden sorumlu olanı belirleme adımlarından oluşur. Çevre sorunlarının temelinde iddianın kimden geldiği, kimin yönettiği, hangi ekonomik-politik çıkarların temsil edildiği ve hangi kaynakların kullanıldığı önemlidir. Günümüzde çevresel sorunlar ücretli uzmanları çalıştıran, sağlam finansal kaynakları ve kurumsal bağlantıları olan profesyonel çevre örgütleri tarafından ortaya konmaktadır. *Sunum aşamasında* ise iddiaya dikkat çekme ve meşrulaştırma adımları gerçekleşmektedir. Problemin medyada dikkat çekici görseller ve olaylar aracılığıyla yer alması önemlidir. Sonra medya, hükümet, bilim ve kamu nezdinde kabul edilmesi önemlidir. Zira bilimsel ve meşru kaynaklara dayanan bilgi gerekmektedir. Çevresel iddiaların somut eylemle sonuçlanması için *mücadele aşamasına* geçilmelidir. Oluşturma ve sunum safhaları çok başarılı olsa bile eyleme geçme aşaması erteleme ve farklı grupların çıkarları nedeniyle etkisizleşme ile sonuçlanabilir. Sonuçta, karar vericileri ikna etmek mümkün olmayabilmektedir (Hannigan, 2006: 63-78).

Çevre haberlerini inceleyen ve çoğunlukla içerik analizi yöntemini kullanan araştırmalar nesnel toplumsal gerçekliğin yanında ilgili kamu ve özel kurumların gücünün, dönemin bağlamının ve yayın ölçeği gibi özelliklerin etkisini göstermektedir. Das (2012: 239-240) Bangladeş'te gazeteciliğin geleneksel "nötr ve mesafeli duruşu"

yerine çevre gazetecilerinin tartışmalara aktif bir şekilde katıldıklarını ve kendilerini toplumsal değişimi hedefleyen aktörler olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Castrechini ve arkadaşları (2014: 219) 1992 Rio Zirvesi'nden 2006'ya kadar olan dönemde İspanya'daki çevre haberlerinin sayısının ve çeşidinin arttığını, bilimsel söylemin yerini politik söyleme bıraktığını, çevrenin doğadan çok toplumsal ölçekte değerlendirildiğini ve haberlerin çevre konularının inşa sürecine katıldığını vurgulamıştır. Dasgupta ve arkadaşlarına göre (2000: 357-358) 1990-1994 yılları arasında Arjantin, Şili, Meksika ve Filipinler'deki çevre haberlerinin sayısı azalmakta ve genelde resmi kurumların öncelikleri yansıtılmaktadır. Grantham ve Vieira Jr. (2014: 96-97) 1970-2010 yıllarını kapsayan dönemde, ABD'de yerel gazetelerin tekil çevre olaylarına yönelirken ulusal gazetelerin çevre haberlerini belli bir politika dâhilinde gündeme alıp okuyucuları çevre sorunları karşısında edilgen izleyicilere dönüştürdüğünü ortaya koymuşlardır.

Türkiye'de çevre haberlerine dair yürütülen araştırmalar çevre haberciliğinde uzmanlaşma yetersizliğini, magazinleşme sürecini ve ideolojik bakışı işaret etmektedir. Öztürk (2008) çevre haberlerini incelediği çalışmasında, Türkiye'deki dört ulusal gazetenin çevre haberlerinin toplamının aynı dönemdeki New York Times gazetesinin ancak üçte biri olabildiğini ortaya koymaktadır. Tunalı (2009: 158-169) Türkiye'deki gazetelerde uzmanlaşmış muhabir eksikliğini, çevreye gerekli önemin verilmeyip güncel haber olarak görüldüğünü vurgulamaktadır. Koçak (2006: 64-204) araştırmasında Türkiye'deki gazetelerin haberlerin ilgi çekici olmasına çalıştıkları ve magazinleştirdikleri, "siyasal otoriteye karşıtlığının" ilgi çektiği, sol eğilimli gazetelerin çevre kaygısını ve sağ eğilimli olanların kalkınmayı öne çıkardıkları tespitlerini ortaya koymuştur. Özmen (2011: 188-201) çevre haberlerinin oluşum sürecinde gazetenin tiraj kaygısı ve ekonomik çıkarların öne çıktığına işaret etmektedir.

Çevresel konular gazete, TV gibi yaygın medya araçlarının yanı sıra haftalık veya aylık dergilerde de yayınlanmakta ve toplumun çevre algısını etkileyebilmektedir. Hou (2012: 813-814) 1888-97 yılları arasında ABD'de yayınlanan *Garden and Forest* dergisini incelemiştir. Dönemin muhafaza (conservation) hareketinin çevresel kaygılarını taşımasının yanında dergi, kentleşen ülkeyi bir "doğal şehir" ideali çerçevesinde doğayla uyumu sağlamaya teşvik etmiştir. Labbe ve Fortner (2001) 20. yüzyılın sonunda yayın hayatına devam eden tek bağımsız çevre dergisi olan *E/The Environmental Maganize'*i analiz etmiştir. Buna göre dergi, okurlarına bilgi vermenin yanı sıra onların "çevreye karşı sorumlu davranışlarda" bulunmalarını hedefleyerek kısmen başarılı olmaktadır. Zira, dergi en azından okuyucuların inançlarını ve değerlerini etkileyebilmektedir. Garcia-Alvarez ve Marias-Martinez (2013: 85, 98) İspanya'da *National Geographic* dergisinin benzeri olarak yayınlanmış *Revista Geografica Espanola* (1938-1977) dergisini incelemiştir. Dergi iç savaş sonrası Franco yönetiminin ulusal bir kimlik oluşturma başta olmak üzere peyzaj, turizm, doğal miras ve uluslararası diplomasi ve kültürel etkinlik konularındaki hedeflerine hizmet etmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada, görünenin altındaki toplumsal gerçekliği göstermeyi hedefleyen

Eleştirel Sosyal Bilim paradigması kapsamında Nitel İçerik Analizi (Neuman, 2010: 142-43, 467) tekniği kullanılmıştır. Schreier (2013: 1-8) nitel içerik analizini, yorum gerektiren nitel malzemenin anlamını ortaya çıkarmak amacıyla kod kategorileriyle sınıflandırılma yapılan, sistematik, esnek ve veriyi azaltan bir metot olarak tanımlamaktadır. Bilgin'e göre (2014) içerik analizi TV, film, gazete gibi medya içerikleri, anket ile görüşme verileri ve mektuplar gibi metinleri incelemede kullanılabilmektedir. Krippendorff'a (2013: 22-23) göre nitel ve nicel içerik analizi birbirinden çok farklı değildir; ikisi de temelde nitel bir okuma yapmaktadır. Ancak, nicel analizci veriyi sayılara dönüştürürken nitel analizci yüzeyin altındaki gizli anlamı ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, nitel içerik analizinde daha az metin incelenmektedir. Nitel analizci kendi "toplumsal-kültürel anlayışı" çerçevesinde metinleri "analitik, yapısökümcü, özgürleştirici ve eleştirel" biçimde yorumlamaktadır.

Dünyanın en çok okunan coğrafya ve kültür dergisini çıkaran National Geographic Derneği kendini kâr amacı gütmeyen, dünyayı keşfetmeyi ve korumayı hedefleyen bir bilim ve eğitim örgütü olarak tanımlamaktadır*. 1888'den beri yayınlanan *National Geographic Dergisi* günümüzde her ay 41 dilde 60 milyon okuyucuya ulaşmaktadır**. Yerel baskılardan biri olan ve 2001'den bu yana düzenli olarak yayınlanan *National Geographic Türkiye* dergisi de *Atlas* dergisi ile birlikte Türkiye'de coğrafya ve kültür dergileri arasında öncü konumdadır. Bu çalışma kapsamında, *National Geographic Türkiye* dergisinde işlenen çevre konularına dair nitel içerik analiz yapabilmek amacıyla çevre konulu içerikler incelenmiştir. Kaynak olarak derginin 2001-2015 dönemindeki sayılarının internet arşivi*** ve 2016 yılının basılı dergileri kullanılmıştır. Dergide uluslararası baskıya paralel olarak yayınlanan ana konu ve fotoğraf ağırlıklı yazıların yanı sıra geniş açı gibi daha kısa bölümler yer de almaktadır. Bu araştırma kapsamında derginin diğer bölümlerinden daha hacimli olan ve genelde profesyonel yazarlar ve fotoğrafçılar tarafından hazırlanan ana konular nitel içerik analizi ile incelenmiştir. Derginin her sayısında kültür, coğrafya ve çevre ile ilgili olarak ortalama beş ana konu yayınlanmaktadır ve genel olarak ikisi çevre üzerinedir. Bu çalışmada, ana konu biçimindeki çevre makalelerin seçiminde tür koruma, alan koruma ve iklim değişikliği gibi ana başlıklar arasında eşit bir dağılım sağlanmıştır. Türkiye'de 16 yıldır yayınlanan derginin toplam 172 sayısı içinde yıllar ve aylar çerçevesinde dengeli bir dağılım gözetilerek çevre konulu 16 makale seçilmiştir. Bu çevre makalelerinin nitel içerik analizi sonucunda çevre sorunlarını en çok yansıtan 7 tanesinin analiz sonuçları, çalışmanın bulgular bölümünde sunulmaktadır. Schreirer'e (2013: 219-225) göre nitel içerik analizi bulguları kodlama kategorileri veya örnek olaylar temelinde olmak üzere iki biçimde sunulabilir. Örnek olay sunum biçimi tercih edildiğinde kategorileri en iyi gösteren doğrudan alıntılar kullanılabilir. Bu araştırmanın bulguları kategoriler yerine örnek olay olan 7 çevre makalesi çerçevesinde düzenlenmiştir. Çevre makalelerinde Etkin Çevre İçeriği ve Anlatım Tarzı ile ilgili toplam 11 kategorinin içerikleri olduğu takdirde, bulgular bölümünde sunulmuştur.

* http://nationalgeographic.org/about-us/ (06.01.2017).

** http://press.nationalgeographic.com/files/2015/01/NGM-overview-1-15.pdf (06.01.2017).

*** http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/ (05.01.2017).

Nitel içerik analizi araştırmalarında kodlama kategorileri araştırmanın odaklanacağı yönü göstermektedir. Bu kategoriler metin incelenmesinde ortaya çıkabileceği gibi analiz öncesinde de seçilebilmektedir. Kodlama kategorilerinin oluşturulmasında üç yaklaşım öne çıkmaktadır. Birinci olarak, kavram yönelimli yaklaşımda araştırmacının önceden bildiği kuramlar, araştırma sonuçları, gündelik bilgiler, mantık veya görüşmeler nitel içerik analizinde kullanılacak kategoriler için temel olabilmektedir. İkinci olarak, veri yönelimli yaklaşımda nitel içerik analizi kategorileri verilerin incelenmesiyle geliştirilmektedir. Son olarak, karma yaklaşımda veri ve kavram yönelimli stratejiler birleştirilmektedir (Schreier, 2013: 59-91). Bu çalışmada, kavram yönelimli yaklaşım çerçevesinde Hannigan'ın (2006: 88-91) etkin çevre içeriklerinin beş özelliği ve altı sunum tipi kategori olarak kullanılmaktadır. Hannigan, literatürdeki araştırmalara dayanarak çevre konularının medya gündeminde öne çıkabilmesi için beş etken tanımlamaktadır: *mevcut kültüre uyum, bilim ve siyaset gibi bir otoriteye dayanma, dramatik sunum, uzak gelecek yerine bugüne odaklanma ve somut bir eylem listesi ortaya koyabilme.* Birincisi, kültürde hâkim olan paradigmaya karşı çıkmak yerine bilimsel ve teknolojik gelişme ile ekonomik büyümeye inanarak çevre konularını "sağlık, güvenlik, bürokratik beceriksizlik, iyi vatandaşlık" gibi çerçevelere dayandırmayı gerektirir. İkincisi, çevresel iddiaların bilimsel ve politik otoriteye dayandırılmasını öne çıkarırken, üçüncüsü içerikte mutlaka duyguları, kahramanları ve kurbanları içeren bir dram kullanılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Dördüncüsü, medya ilgisi için izleyicilerin "uzak gelecek" yerine bugünün acil ve ciddi sorunlarına ilgi duyduğu gerçeğini dikkate almaktır. Son olarak, çevre sorunlarına karşılık yerel veya küresel ölçekte acil ve somut çözümler ortaya koymak gerekmektedir. Hannigan ayrıca çevre konusunun medyada işlenişine dair altı farklı yaklaşım tanımlamıştır: *bilimsel-nesnel duruş, insan odaklı bakış, ekonomik fırsat, çatışma, kıyamet* ve *sıradan politika konusu***.** İlkinde, çevre konuları ancak bilimsel kanıta dayalı olarak sunulurken ikincisinde, izleyicilere hitap eden etkileyici imgeler ortaya konur. Üçüncüsünde, özellikle iş dünyasına bağlı medya tarafından çevre sorunları "yeşil ürünler" gibi ekonomik bir fırsat eşliğinde anlatılır. Dördüncüsünde çevre konusu çatışmanın öne çıkarıldığı ve çevreci protestocuların suçlandığı bir çerçeveden gösterilir. Beşincisi, "aşırı nüfus artışı, biyolojik çeşitlilik kaybı, yağmur ormanlarının yok olması, ozon tabakasının delinmesi ve küresel ısınma" gibi çevre sorunlarının medyada kıyametvari bir anlatımla sunulmasıdır. Son olarak, çevre diğer politika konuları gibi yasal düzenlemeler, politikacılar ve ulusal ile uluslararası kurumlar çerçevesinden anlatılır.

Bu çalışmada tercih edilen İnşacı Yaklaşımın aksine Çevre Sosyolojisinin önde gelen kuramsal yaklaşımları çevre sorunlarını herkes tarafından kabul edilen nesnel olgular olarak kabul etmektedir. Örneğin Ekolojik Modernleşme çevre sorunlarının bilimsel ve teknolojik ilerlemeler ile gerekli yasal düzenlemeler neticesinde çözülebileceğini öngörmektedir. Kapitalizmin İkinci Çelişkisi ve Koşu Bandı yaklaşımlarına göre çevre sorunu, sürekli büyümek zorunda olan kapitalist sistemin hammadde kaynağı olarak gördüğü çevreyi sömürmesi olarak tanımlanmaktadır. Çevresel Adalet, Ekofeminizm ve Toplumsal Ekoloji yaklaşımları ise çevre sorunlarının toplumdaki tahakküm ve eşitsizlik

sorunlarının devamı olarak görmektedir (Eryılmaz 2017). Bütün bu yaklaşımlardan farklı olarak sadece İnşacı Yaklaşım çevre sorunlarının gerçekliği ile toplum tarafından algılanışı arasındaki farkı vurgulamaktadır. Toplumda çevre algısının oluşumunda önemli bir yer tutan kültür alanındaki medya ürünlerinde, çevre sorunlarının nasıl kurgulandığı ve sunulduğu konusunu öne çıkmaktadır. Bu çerçevede, çevre sorunlarının aslında inşa edildiğini vurgulayan İnşacı Yaklaşım ile metinde yüzeyin altındaki anlamı ortaya çıkarmaya çalışan Nitel İçerik Analizi yöntemi örtüşmektedir.

Bulgular

Bu bölümde *National Geographic Türkiye* dergisinin 2001-2016 yılları arasında yayınlanan sayılarında yer alan 7 çevre konulu makalesinin, Hannigan'ın yukarıda açıklanan kategorilerine göre gerçekleştirilen nitel içerik analizi bulguları sırayla sunulmaktadır.

1. "Salt Lake Vadisi'nde Değişen Değerler"*

2002 yılı Şubat ayında yayınlanan makalede, aynı yıl düzenlenen kış olimpiyatlarına ev sahipliği yapmayı bekleyen ABD'nin Salt Lake City bölgesindeki ekonomik gelişme ve yeni fırsatlar karşısında ortaya çıkan aşırı nüfus, kuraklık ve kirlilik gibi çevre sorunları farklı bakış açıları yansıtılarak aktarılmıştır. Etkin çevre içeriği kategorilerinden sadece *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma* ve *Dramatik Sunumla* ilgili özellikler saptanmıştır. Bilimsel ve kurumsal otoriteye dayanan ve giderek ciddileşen çevre sorunlarının sunumu alanda yaşayan aktörlerin *Dramatik* bakışıyla güçlendirilmiştir. Ancak sorunların çözümüne dair somut bir öneri ortaya konmamıştır. Anlatım tarzı olarak *Çatışma* ve *Kıyamet* kategorileri kullanılmıştır. İnsanların alanı "istilası" vurgusu dikkat çekmektedir. Ayrıca, farklı konularda şirket ve kamu kurumları ile çevrecilerin çatışması aktarılmaktadır.

Bölgenin çevre sorunları kamu kurumlarından uzmanlar ve üniversitelerden bilim insanlarına dayandırarak anlatılmaktadır. Utah Su Kaynakları İdaresine göre "*Büyük Havza Çölü'nün doğu kenarında yer alan Utah ülkenin en az yağış alan eyaleti, ancak yine de kişi başına su kullanımı en yüksek ikinci eyaleti*" (s. 183) konumundadır. Ayrıca Orman İdaresi çalışanı ve doğa bilimci Ella Sorensen gibi kurumsal ve bilimsel referanslar, alandaki sorunlardan etkilenen Büyük Tuz Gölü adlı çevre örgütü temsilcisi ve balıkçıların deneyimleriyle desteklenmektedir. Bilimsel veriler, kurumsal görüşler, yerel aktörlerin deneyimleri ve bakış açılarının karşılıklı olarak birbirini desteklemesi dergide yayınlanan çevre makalelerinin ortak niteliği olarak gözükmektedir.

Alandaki sorunların en önemlisi olan nüfus artışı "istila" olarak tanımlanmaktadır. Utah'ın nüfusunun yüzde sekseninin yaşadığı, yerel Mormon topluluğuna ev sahipliği

* 2002 Şubat, s. 178-197. Yazı: Lisa Moore LaRoe, Fotoğraflar: Robb Kendrick. http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/14#page/178 (07.01.2017).

yapan ve kırsal yaşamın hakim olduğu bölgede planlanan yeni konut alanları ile *"buraları istila etmekte olan insanoğlu*" ve kuraklık (s. 182) temel tehditler olarak gösterilmektedir. Sorunların bilimsel niteliği ve ciddiyeti ortaya konulduktan sonra yine bilim insanının ağzından okuyucunun duygularına hitap eden bir dram sunulmaktadır. Başkalarına çöl olarak gözüken Tuz Gölü doğa bilimci Ella Sorensen'e göre bir çiçeği çağrıştırmaktadır:

> "*Çoğu kişi bu kuru toprakları bir kayıp olarak görüyor. Benim içinse şimdi uyuyan, vakti gelince de çiçek açacak bir yer gibi. İlkbaharla birlikte bu topraklar kuşlarla yaşam bulan sığ bir denize dönüşecek. Sonbaharda ise daha ince güzellikleri saklayacak. İnsanlar buradaki inanılmaz çeşitliliğin farkında değil*" (s. 188).

Makalede bölgedeki çevre sorunlarına dair farklı çatışmalar anlatılmaktadır. Ulusal ormanın satılması, yol yapımı ve büyük bir kaya tesisi ile baraj yapımı konularında tüm tarafların görüşleri aktarılsa da yazar çevreci gruba yakın durmaktadır. Orman İdaresi ile Kanyonlarımızı Kurtarın Grubu arasında yeni ve büyük bir kayak tesisi yapımı konusundaki anlaşmazlık dava sürecindedir. Bu çatışmada Salt Lake Bölge Korucusu tesisi savunmaktadır: "*Havza bir zarar görmedi, yaban hayatına dair değerler zayıflamadı ve ziyaretçiler daha iyi, daha güvenli bir deneyim yaşayacak, çünkü burada bir tesis var*" (s. 196). Bir holdingin alana içme suyu sağlayan bir ulusal ormanı alıp yapılaşmaya başlamasına, Utah'tan *Kanyonlarımızı Kurtarın* grubu karşı çıkmaktadır: "*Bu kayak merkezleri kanser gibi yayılıyor... Bu kanyonlar kısmen su havzasını korumak için oluşturulmuş ulusal bir ormanın bir parçası*" (s. 190).

2. "Büyük Erime"*

2007 yılı Haziran sayısında yayınlanan makalede küresel ısınma nedeniyle eriyen buzullara dikkat çekilmektedir. İklim değişikliğine dair çok sayıda ve güçlü bilimsel ile kurumsal referansın sunulması konunun ciddiyetinin ABD yönetimi tarafından kabul edilmemesi nedeniyledir. Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma, Somut Bir Eylem Listesi* ve *Dramatik Sunumla* ilgili içerik vardır. Makale boyunca eriyen buzulların dramatik fotoğrafları eşliğinde durumdan etkilenen insanların deneyimleri anlatılmaktadır. İklim değişikliği gibi küresel ölçekteki büyük bir sorun için kalıcı çözümlerden bahsedilememesi derginin mevcut ekonomi-politik sistemi sorgulamayan tavrına uygundur. Zira, önerilen çözümler ancak yerel ölçekteki olumsuz etkileri azaltmayı hedeflemektedir. Makale, anlatım tarzı olarak *Kıyamet* kategorisine uymaktadır. Bilimsel söylemle desteklenen felaket senaryosu öne çıkmaktadır. Bu çerçevede buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi, kıyıların su altında kalması ve içme-sulama suyu sıkıntısı temaları başarılı bir biçimde kullanılmaktadır.

Dünyada Alpler, And Dağları, Grönland, Antartika ve başka yerlerde buzul

* 2007 Haziran, s. 98-113. Yazı: Tim Appenzeller, Fotoğraflar: James Balog. http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/78#page/5 (12.01.2017).

erimeleri çok hızlı gerçekleşmektedir. Yüksek dağlık bölgelerdeki kayak merkezleri kullanılamaz hale gelmektedir. Bu ciddi değişimler makale boyunca çarpıcı fotoğraflarla gösterilmektedir. Ayrıca Birleşmiş Milletler, NASA, Dünya Bankası ve üniversitelerden uzmanların görüşleri sunularak sorunun ciddiyeti bilimsel ve kurumsal otoriteyle desteklenmektedir: Küresel ısınma gibi yakın gelecekte ciddi sonuçlara yol açacak bir sorunun güncel etkilerinin okuyucuya gösterilmesi önemlidir. Bu nedenle kayak merkezlerinin kullanılamaz hale gelmesi ve buzulların erimesi çarpıcı fotoğraflarla gösterilmektedir. Zaman içinde dağ buzullarının erimesi sonucunda besledikleri hidroelektrik ve sulama amaçlı barajlar susuz kalacaktır. Gelecekte dünyayı bekleyen çarpıcı sonuçlar makalede bir felaket senaryosu biçiminde sunulmaktadır:

> *"Küresel ısınmanın hız kesmeksizin sürmesi halinde kıyı bölgeleri sular altında kalabilecek. Grönland ve Antartika'yı örten buzun kırılgan bölümlerinin erimesi halinde yükselen deniz seviyesi yüzbinlerce kilometre karelik bir alanı –Bangladeş, Hollanda ve Florida'nın büyük bir bölümünü- sular altında bırakırken; on milyonlarca kişiyi evlerinden edebilecek"* (s. 103).

Makalede iklim değişikliği gibi küresel ölçekte etkili olan ve tam anlamıyla çözümü ancak uzun vadede, tüm aktörlerin katılımıyla mümkün olabilecek bir sorun için "*yeni barajlar ve daha büyük depolama alanları gibi*" (s. 113) ancak geçici olabilecek çözümler ortaya konmaktadır. Çözüm sürecinde sorumluluk konusunda az gelişmiş ülkelerin haklı itirazları dikkat çekmektedir. Bolivya Planlama ve Kalkınma Bakanlığı'nda Oscar Paz Rada, *"İklim değişikliğine neden olan Bolivya gibi yoksul ülkeler değildi. Ve gelişmiş ülkeler şimdi onlara borçlu"* demektedir (s. 113). Diğer makalelerde olduğu gibi çözümlere değinildikten sonra, yerelde tehlike altında bir canlının veya insanın üzerinden ironik ve dramatik bir anlatımla makale sonlandırılmaktadır.

> "*Bernard Francou, arkasına dondurma arabası bağlı bir bisikletin üzerinde pedal çevirirken çekilmiş tuhaf fotoğrafını göstermeyi seviyor. "Buz bittiğinde bu mesleği yapacağım" diyor şakayla. Francou kara mizahı seviyor. Araştırmacılar, dağcılar ve buzulların yakınlarında yaşayan sıradan insanlar gibi yaşamları buzla doğrudan ilintili olan birçok insan ise yas tutuyor...*" (s. 113).

3. "Virunga Gorilleri"*

2008 yılı Temmuz sayısında yayınlanan makalede, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde yer alan Virunga Ulusal Parkı'nda yaşayan dağ gorillerine yönelik tehditler ve koruma mücadelesi anlatılmaktadır. İç savaşın, yozlaşmanın ve yoksulluğun hakim olduğu bölgede askerler, milis gruplar, avcılar, çocuk askerler, asi generaller, Hutu savaşçıları arasında sıkışmış yerli halk kaçırma, tecavüz ve öldürme olayları ile karşı karşıya

* 2008 Temmuz, s. 102-131. Yazı: Mark Jenkins, Fotoğraflar: Brent Stirton. http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/91#page/104 (12.01.2017).

kalmaktadır. İnsanların hayatının tehlike altında olduğu bölgede dağ gorilleri de öldürülmektedir. Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma, Dramatik Sunum ve Somut Bir Eylem Listesi* ilgili içerik vardır. Bilimsel referansların az kullanıldığı makalede gorillerin öldürülmesi, bir cinayet hikâyesi olarak başarılı bir biçimde dramatize edilmiştir. İç savaş ortamında gorilleri ve ormanı tehdit eden askerlerin, milislerin, korucuların ve yoksul halkın dahil olduğu çok çeşitli sorunlara dair önerilen çözüm listesi ise yeterli değildir. Anlatım tarzı olarak *Çatışma* ve *Kıyamet* kategorileri kapsamında, yok olma tehlikesi altındaki dağ gorillerini ve ormanı korumaya çalışan dürüst korucular ile yozlaşmış korucu ve askerler arasındaki mücadele anlatılmaktadır.

Makalenin konusu olan dağ gorilleri çok aktörlü bir cinayet hikâyesinin kurbanları olarak dramatize edilmektedir. 1925'te kurulmuş, Afrika'daki en eski ulusal park olan ve *"rakipsiz biyolojik ve jeolojik çeşitliliğiyle Afrika'daki parkların baş tacı"* Virunga Ulusal Parkında 655 park korucusu çalışmaktadır. Ancak "*son on yılda, 110'dan fazla park korucusu öldürüldü. Ve bunların çoğu da yasal avcılar değil, milisler tarafından*" (s. 109) öldürülmüştür. İç savaş ortamında insanların ve dağ gorillerinin öldürüldüğü bu cinayet hikâyesinin sonunda da "*üç kez öldürülmeye çalışılan ve dağ gorillerini öldürttüğü iftirası atılan*" dürüst park korucusu Paulin Mgobobo'nun dramı anlatılmaktadır. Makalenin başında, ormanda saklanan bir gorilin etrafı korkuyla gözlediğini gösteren fotoğrafa dair "*Virunga Gorilleri'nin Kim Öldürdü*?" sorusu sorulmaktadır ve cinayet anı okuyucunun gözünde canlandırılmaktadır:

> "*Silah kuşanmış milisler, Orta Afrika'daki bu parkın huzurunu kaçırıyor. Parkın sınırları çaresiz sığınmacılarla dolu. Kömür üreticileri ormanları katlediyor. Ve geçtiğimiz yaz, biri bu muhteşem canlıların yedisini vicdansızca öldürdü... Karanlık çökene dek beklediler. Kimliği bilinmeyen saldırganlar, geçtiğimiz yıl 22 Temmuz'da, ormanda dizlerinin üzerine çöktü ve bir goril ailesini öldürmek üzere gerekli hazırlıklara başladı. Ellerinde otomatik silahlarla Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin doğusundaki Mikeno Yanardağı'nın yamaçlarından birinde gizlenen katiller, turistlerin çok iyi tanıdığı ve Virunga Ulusal Parkı'nın korucularının çok sevdiği on iki bireyli Rugendo ailesinin peşindeydi. Ailenin reisi olan gümüş sırtlı goril, 225 kiloluk Senkwekwe, belki saldırganların yakında olduğunu hissetmiş ve belki de onların sevimsiz kokusunu alınca geniş siyah burnunu buruşturmuş, ama endişelenmemişti. O güne dek binlerce insan görmüştü Senkwekwe ve zamanla onların yakınlığının sinir bozucu ama kaçınılmaz olduğunu kabul etmişti. Rugendo ailesi insanlara öyle alışkındı ki, goriller zaman zaman ormandan çıkar, hemen o anda karar verdikleri bir piknik için mısır tarlalarına dalar ve yerli çiftçileri kızdırırdı"* (s. 102, 107).

Gorillerin öldürülmesinin yanında diğer bir önemli sorun ise yoksul yerel halkın geçimlerini sağlamak amacıyla odun kömürü üretimi için ormanları yok etmesidir. Makalede bilimsel referans olarak "*Frankfurt Zooloji Derneği'nin Vriunga Ulusal*

Parkı'nı koruma çalışmaları proje müdürü olan Robert Muir" (s. 124) odun kömürü üretiminin ormanı yok ettiğini vurgulamaktadır. Bazı park korucuları ve askerler de odun kömürü rantından pay almaktadır. Ormanların odunkömürü için yok edilmesine karşı WWF* gibi çevreci örgütlerin "*sürdürülebilir bir odun kaynağı olarak*" diktikleri "*hızlı büyüyen okaliptüs ağaçları*" (s. 115), askeri kamyonlarla yapılan yasa dışı odunkömürü nakliyatının engellenmesi ve BM askerleri ile korucuların ortak yaptıkları devriyelerin artırılması gibi farklı çözümler ortaya konmaktadır.

4. "Madagaskar'ın Yaralı Kalbi"**

2010 yılının Eylül sayısında yayınlanan makalede Madagaskar ormanlarındaki çevre sorunları anlatılmaktadır. Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma, Dramatik Sunum ve Somut Bir Eylem Listesi* ilgili içerik vardır. Bilimsel referansla desteklemeye gerek duyulmadan ormansızlaşma, kaçak kereste ve hayvan ticareti gibi sorunlar "yaralı kalp" olarak dramatize edilmektedir. Güncel ve çok ciddi olan çevre sorunlarına dair sadece bir tane somut çözüm önerisi sunulmaktadır. Anlatım tarzı olarak *Kıyamet* ve *Ekonomik Fırsat* kategorileri çerçevesinde lemur türlerinin ve abanoz ormanlarının yok olması tehlikesi vurgusu felaket senaryosunu öne çıkarırken, yerel halk için alternatif ağaç üretimi önerisi ise ekonomik bir çözümü işaret etmektedir.

Makalede sıralanan sorunlar içinde safir madenciliği, ormanların tarla açmak için yok edilmesi, Ulusal Parklardaki abanoz ağaçlarının kaçak olarak kesilmesi ve kaçak hayvan (lemur, kaplumbağa gibi) ticareti öne çıkmaktadır. 20 milyon nüfusa ve yıllık yüzde 3 nüfus artışına sahip Madagaskar adasının doğası yoksul yerel halk, doğa talanına katılan yozlaşmış yönetim, ulusal parklarda yasa dışı kesimden zenginleşen 13 güçlü kereste baronu, abanoza meraklı Çin pazarı ve madenleri ele geçiren yabancı şirketler arasında kalmıştır. Adanın çetrefilli çevre sorunları "yaralı kalp" ve doğal güzellikleri ise "harikalar dünyası" metaforları ile sunulmaktadır.

Dramatik sunumu takiben adanın biyolojik çeşitlilik değeri ile çevre sorunları bilimsel ve kurumsal referanslarla vurgulanmaktadır. 165 milyon yıl önce Afrika'dan kopmuş 585 bin kilometrekarelik adada canlıların %90'ının yöreye özgü (endemik) olduğu belirtilmektedir. Bölgedeki canlı çeşitliliği yeni türler keşfeden "*Durrell Yaban Hayatı Koruma Vakfı'nda primatolog olan Jonah Ratsimbazafy"* tarafından ve en büyük sorun olan kereste kaçakçılığı ise yine kurumsal bir referansa dayandırılarak anlatılmaktadır:

> "*Küresel Tanık ve Çevresel Denetim Ajansı tarafından hazırlanan bir rapora göre (Roger) Thunam, abanoz ihraç etmekten suçlu bulunan sadece iki barondan birisi (Bilinen 6 dava daha var). 2008'de dava öncesi anlaşmaya varıp ceza ödeyerek kurtulmuş. 2009'da yeniden suçlanan*

* http://www.worldwildlife.org/about (12.01.2017)

** 2010 Eylül, s. 78-107. Yazı: Robert Draper, Fotoğraflar: Pascal Maitre. http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/117#page/80 (13.01.2017).

Thunam hüküm giymemiş. Kereste baronu abanoz masasının gerisinde, durmadan çalışan kereste deposunu yönetmek üzere yerini yeniden alıyor" (s. 101).

Adanın birçok zorlu sorunu sunulduktan sonra somut çözüm olarak ormanların yok olmasına karşı alternatif bir üretim biçimi önerilmiştir. İnsan ve Çevre adlı sivil toplum kuruluşunda çalışan Olivier Behra, ormandaki bitkileri tanımlayıp katalogladıktan sonra yerel bitkileri kullanmak üzere ünlü Fransız parfüm şirketi Chanel ile anlaşma yapmıştır. Böylece 2007'de Vohimana bölgesinde ağaç kesimi sona ermiştir. Alanın yerel halk tarafından sürdürülebilir kullanımına dayanan bu güncel çözüm önerisi, kurumsal bir referans olan "*Antananarivo Üniversitesi Sanat ve Arkeoloji Müzesi yöneticiliği yapan Jean-Aime Rakotoariosa"* (s. 107) ile de desteklenmektedir.

5. "Vahşi Tutku"[*]

2012 yılı Kasım ayında yayınlanan makalede, ABD'de tehlikeli evcil hayvan (maymun, zebra, kaplan ve ayı gibi) besleme konusu üzerine farklı tarafların görüşleri yansıtılmaktadır. Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma, Dramatik Sunum, Uzak Gelecek Yerine Bugüne Odaklanma* ve *Somut Bir Eylem Listesi* ilgili içerik sunulmuştur. Konuya dair ortaya çıkan sorunlar ilginç olaylar, fotoğraflar ve yetiştirenlerin deneyimleri ile duyguları eşliğinde aktarılmaktadır. Kurumsal referanslara başvurulan makalede güncel sorunlar tanımlanmış ve çözümlere dair farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur. Anlatım tarzı olarak, makalede farklı görüşlerin dengeli olarak sunulması *Çatışma* kategorisine uymaktadır.

İnsanların egzotik hayvan yetiştirme nedenleri içinde hayvanın çocuğun yerine geçmesi ile güç ve statü sembolü olması önde gelmektedir. Evlerinde veya bahçelerinde kaplan, yılan gibi ilginç egzotik hayvan besleyenlerin çarpıcı fotoğrafları, görüşleri ve duygularının sunulduğu makalenin girişinde, egzotik bir hayvanat bahçesi işleten 57 yaşındaki Leslie-Ann Rush'ın hayvanların bakımına tüm parasını ve zamanını adaması, duygular öne çıkarılarak anlatılmaktadır.

"*Bunun nasıl bir duygu olduğunu size anlatamam. Her sabah uyanıp dışarı çıktığımda, bütün hayvanlarım bana merhaba demek için koşturup geliyor. Sevildiğimi hissediyorum... Ömrüm boyunca insanlar beni hayal kırıklığına uğrattı. Hayvanlarım ise asla*" (s. 125).

Makale boyunca sorunlar kurumsal referanslara dayanarak ortaya koyulmaktadır. Bunlar içinde yasadışı ve merdiven altı üretim ile satış, kötü yaşam koşulları, denetim ile düzenleme eksiklikleri ve "*Born Free USA örgütünden Adam Roberts'a göre*" (s. 124) egzotik hayvan kaynaklı yaralanmalar ile ölümler önde gelmektedir. Ayrıca egzotik hayvanlar kontrol dışına çıktıklarında öldürülebilmektedir (s. 117).

Makalede egzotik hayvan besleme konusuna dair farklı tarafların karşıt fikirleri

[*] 2014 Nisan, s. 114-137. Yazı: Lauren Slater, Fotoğraflar: Vincent J. Musi. http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/157#page/116 (15.01.2017).

başarılı bir biçimde sunulmaktadır. Karşıt görüşler içinde Tim Harrison'ın dramatik hikâyesi öne çıkmaktadır. Uzun yıllar boyunca egzotik hayvan yetiştirmiş olan Harrison, Afrika gezisinde hayvanları vahşi doğada özgür olarak görünce fikrini değiştirmiştir. Dönüşte kendini "*hapishane müdürü gibi hissetmiş*" ve beslediği hayvanları hayvan koruma alanlarına teslim etmiştir. Emeklilikten sonra Hayvanlara Destek Örgütü'nde çalışan Harrison'un Afrika deneyimi makalede dramatik bir biçimde aktarılmaktadır (s. 130). Makalenin devamında egzotik hayvan beslemeyi destekleyen "*Kedigilleri Koruma Federasyonu'nun idari direktörü Lynn Culver"* (s. 131) ve "*REXANO (Sorumlu Egzotik Hayvan Sahibi Olma) örgütünün kurucularından Zuzana Kukol"* (s. 136) gibi kurumsal görüşlere de yer verilmektedir.

Egzotik hayvan yetiştirmeye dair çetrefilli sorunların ve tarafların çatışan görüşlerinin sunumundan sonra makalede önerilen birinci çözüm, hayvanları Hayvan Koruma Alanlarına bırakmaktır. Ancak ticari yaklaşım nedeniyle etkili bir çözüm olarak görülmemektedir. Çözümler konusunda Born Free USA ve WWF gibi korumacı örgütlerin eleştirel görüşlerine de yer verilmektedir: Makalenin sonunda konuyla ilgili farklı yaklaşımlar özetlendikten sonra Leslie-Ann Rush'ın çiftliğinde iyi bakılan hayvanlar örnek bir çözüm olarak sunulmaktadır.

6. "Yeşim Göl Son Demlerinde mi?"*

2015 yılının Ağustos sayısında yayınlanan makalede Kenya'daki Turkana Gölü'nün sorunları anlatılmaktadır. Adını gölde yaşayan yeşil alglerden alan Turkana Gölü 4 milyon yaşındadır ve "*en büyük kalıcı çöl gölü*" olarak bilinmektedir. İlk insanların avcılık yaptığı bölgede, bugün yerel halk ilkel usullerle balık avlamaktadır. Zira göl "*Kenya'nın ücra kuzey kesimindeki kabilelerin yaşam kaynağı"* durumundadır (s. 70). Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma* ve *Dramatik Sunum* ile ilgili içerik vardır. Yazıda bilimsel ve kurumsal referanslardan çok, geçim kaynağı olarak göle bağlı olan yerel halkın yaşadıkları, kaygıları ve beklentileri üzerinden gölün sorunları dramatik bir biçimde anlatılmaktadır. Çok yakın bir gelecekte kurutulması beklenen göl için herhangi bir çözüm ortaya konulmamaktadır. Makalede, anlatım tarzı olarak *Çatışma* ve *Kıyamet* Kategorileri saptanmıştır. Gölü besleyen nehir üzerinde planlanan barajı destekleyen ve karşı çıkan tarafların çatışan görüşleri aktarılmıştır. Ayrıca barajın yapılması halinde yok olması beklenen gölün geleceği, bir felaket örneği olan Aral Gölü'ne ve göçmek zorunda kalacak yerel halk ise mültecilere benzetilmektedir.

Makalenin girişinde, göldeki yaşamı okuyucunun gözünde canlandırmak için yerel halkın ilginç bir deneyimi anlatılmaktadır. Hasta olan ve göle şifa bulmaya gelmiş bir yerli olan Guokol'e, Daasanach Kabilesinin şifacısı Galte Nyemoto yardım etmektedir. Bir yandan göldeki timsah, flamingo gibi canlılardan bahsedilirken diğer yandan şifa

* 2015 Ağustos, s. 70-95. Yazı: Neil Shea, Fotoğraflar: Randy Olson.
http://arsiv.nationalgeographic.com.tr/Home/Magazine/157#page/116 (16.01.2017).

seremonisi ve yerel halkın göl ile ilişkili yaşam deneyimi anlatılmaktadır. Yazının bitişinde yine yerli Guokol ile birlikte göldeki yaşamın dramatize edilen hikâyesine dönülmektedir:

> "*O Haziran'da öldü Guokol. Göl yakınlarına gömüldü. Omo kıyısındaki taşkın mevsimi. Çökelti ve oksijen açısından zengin kahverengi sular kısa süre sonra Kenya'ya yayılacak. Levrek için su, erkekler için balık olacak... Ve flamingolar alev gibi yükselecek gökyüzüne doğru…"* (s. 93).

Makalenin girişinde göle ve yerel halka dair okuyucuda empati oluşturulduktan sonra çevre sorunları ortaya konmaktadır. Gölü besleyen Omo Nehri'ne Etiyopya hükümetince planlanan elektrik ve tarımsal sulama amaçlı "devasa" baraj yapımının göldeki balıkçılığı azaltacağı kaygısı öne çıkarılmaktadır (s. 77). Turkana Gölü'nün karşı karşıya olduğu kurutulma tehlikesi SSCB döneminde sulama amacıyla kurutulmuş ve dünyada kurutulan göllerin simgesi haline gelmiş Aral Gölü'ne benzetilmektedir (s. 86). Sorunun bilimsel dayanağını sağlamak üzere Kenya'da yaşayan, Afrika Kalkınma Bankası gibi kurumlar için Etiyopya nehirlerini analiz etmiş ve çalışmaları Oxford Üniversitesi tarafından basılmış bir su mühendisi olan Sean Avery'nin görüşleri sunulmaktadır.

İki yoksul ülkenin bölgede yaşayan yerel topluluklarına hayat veren göl ve onu besleyen nehirdeki farklı çıkarlar bir çatışma durumu ortaya çıkarmaktadır. Turkana Gölü'nü besleyen Omo nehri üzerinde Etiyopya'nın büyük bir elektrik ve sulama barajı yapması nedeniyle göl kurutulma tehdidi altındadır. Makalede çatışmanın tarafları olarak Kenyalı balıkçılar, onları destekleyen bilimciler ve bilim insanlarını dinlemeyen, kalkınma amacındaki Etiyopya hükümeti sunulmaktadır. Yoksul yerel halkın gölden başka gelir kaynağı yoktur. Yerel bir balıkçı olan Abdul Razik'in ağzından, yerel halkın geçim kaygısı aktarıldıktan (s. 77) sonra çatışmanın karşı tarafındaki Etiyopya Hükümeti'nin gölü ve yerel halkı düşünmeden kendi yoksul halkının çıkarını düşünmesi vurgulanmaktadır (s. 87).

7. "Parkların Yarını"*

2016 yılının Aralık sayısındaki makalede ABD'deki iklim değişikliğinin ulusal parklara olumsuz etkileri anlatılmaktadır. Makalede etkin çevre içeriği kategorilerinden *Bilim ve Siyaset gibi bir Otoriteye Dayanma* ve *Somut Bir Eylem Listesi* ile ilgili içerik vardır. Ulusal Parkların yaşadığı çarpıcı değişim bilimsel ve kurumsal referanslarla ortaya konmaktadır. İklim değişikliğinin asıl sonuçlarının uzun vadede gerçekleşecek olması ve ABD yönetiminin konudan uzak durması nedeniyle, ABD Ulusal Park İdaresinin eyleme geçme aşamasında ağır kaldığı vurgulanmaktadır. Makalede güncel sorunlara karşı somut çözüm önerileri ortaya konmaktadır, ancak iklim değişikliğinin küresel ölçeği karşısında önerilen çözümler etkisiz görünmektedir. Makale anlatım tarzı olarak *Çatışma* ve *Kıyamet* kategorilerine uymaktadır. İklim değişikliğine uyum sağlamaya

* 2016 Aralık, s. 112-129. Yazı: Michelle Nijhuis, Fotoğraflar: Keith Ladzinski.

çalışan bilim insanları ile değişime direnen park idaresi karşıtlığı öne çıkmaktadır. Glacier Ulusal Parkı örneğindeki gibi yok olma tehlikesinin diğer parklara yansıma durumu felaket senaryosu anlatımına uymaktadır.

İklim değişikliği her ulusal parkı farklı biçimde etkilemektedir. Bu nedenle makalede, ulusal parkların fotoğrafları eşliğinde iklim değişikliği kaynaklı sorunlar sırayla açıklanmaktadır; deniz seviyesinin yükselmesi, okyanusun ısınması, sıcaklık-kuraklık, yangınlar, tuzlanma ve aşırı hava koşulları. En çarpıcı değişimi geçiren Glacier Ulusal Parkı ise felaket senaryosuna göre yok olma tehlikesi altındadır (s. 112). İklim değişikliğinden daha önemli bir sorun ise ABD yönetiminin iklim değişikliği konusuna uzak durmasıdır:

> *"Park idaresi bir süre konu üzerinde konuşmaktan kaçındı. İnsanların yol açtığı iklim değişikliği gerçeğini kabul etmek politik bir hareketti. Oysa Park İdaresi ziyaretçilerle politik konuları tartışmazdı. Glacier'deki enformasyon panolarında, yükselen sıcaklığa ancak kısaca değiniliyordu. Park bekçileri, nedenleri üzerinde konuşmaktan kaçınıyordu. Sekoya ve Krallar Kanyonu parklarında bilgilendirme müdürü olarak görev yapan William Tweed, "Çok kısıtlanıyorduk" diye anımsıyor. "Tepeden gelen mesaj, 'mümkünse bu konuyu hiç girmeyin ' şeklinde idi"* (s. 121).

Makalede iklim değişikliğinin ulusal parkları tehdit etmesine dair bilimsel görüşler sunulmaktadır. "*2003'te, Kaliforniya Üniversitesi'nden (Berkley) bir grup araştırmacı*" (s. 121) parklarda yaban hayatı incelemesine başlamıştır ve memeli hayvanların yayılımlarında değişim gözlemiştir. Böylece parkları oldukları gibi korumaya çalışan ABD Ulusal Parklar İdaresinin başarısızlığı bilimsel referansla ortaya konmaktadır. İdare, muhafazakâr tutumuna rağmen iklim değişikliğinin muhtemel etkilerine dair çözümler aramaya girişmiştir. Ancak uygulamaya geçememiştir, bu durum idarenin 2009 tarihli Leopold Raporu ve ilgili değerlendirme komitesi çalışmasına atıf yapılarak aktarılmaktadır (s. 126).

Makalenin sonunda somut çözüm önerileri ortaya konmaktadır. Bunların içinde, Sekoya Ulusal Parkı'nda çalışan çevrebilimci Nate Stephenson'un önerisi ile yüksek alanlara sekoya fidanlarının dikilmesi gibi kolay uygulanabilir öneriler vardır. Ancak, park yapılarının kumulların hareketine göre yüksek alanlara nakledilmesi ve 12 milyon dolara mal olan *"ünlü bir deniz fenerinin bir kilometre içeri taşınması"* (s. 127) gibi uygulamaların yaygınlaştırılması için Park İdaresinin bütçesi yetersizdir.

SONUÇ

Bulgulara göre dergideki çevre makaleleri, genel olarak dramatik bir girişi takiben mevcut durumun alandan aktörlerin ifadeleriyle aktarılması, bilimsel ve kurumsal referanslarla desteklenmesi, çözüm önerilerinin ortaya konması ve yine alandan aktörleri içeren dramatik bir kapanış bölümlerinden oluşmaktadır. Derginin yayın politikası

mevcut ekonomik ve politik yapıyı sorgulamadan çözümleri sistem içinde arayan liberal çevreciliğe (Bookchin 1991: 23; 1996: 78) uygun gözükmektedir. Diğer yandan çevreci bir yayın çizgisine sahip olan dergi, mevcut kültürün gelişmeci, bilim ve teknolojiyi sorgulamayan eğilimin dışında kalarak doğanın korunması talebini öne çıkarmaktadır.

Çevre konulu makalelerin başında ve sonunda, okuyucuda konuya empati sağlamak üzere alandan insanların ve diğer canlıların tasviri ile birlikte yazarın doğrudan deneyimi sunulmaktadır. Salt Lake Vadisi'nin çiçeğe benzetilmesi, Virunga Gorillerinin öldürülmesinin cinayet hikâyesi biçimindeki sunumu ve Turkana Gölü'nde şifa arayan yerli ile büyücünün hikâyesi çevre konularının dramatik sunumunun başarılı örnekleridir. Makale konusu alan ile alanda yaşayan canlılara dair yazarın kendi gözlemleri ve yerel aktörlerin görüşleri aracılığıyla anlatılan çevre sorunları, mutlaka üniversiteler, devlet ve araştırma kurumları ile çevre örgütlerinde çalışan bilim insanlarının uzman görüşleriyle desteklenmektedir. İklim değişikliği tehlikesinin ABD yönetimi ve kamu kurumları tarafından yeterince ciddiye alınmaması nedeniyle, ilgili makalelerdeki bilimsel referanslar diğerlerine göre daha çeşitli ve fazladır. Çevre sorunlarına dair yazılarda ilgili kamu otoritesinden ve yetkili politikacılardan bilgi ve doğrulama almak çok zordur. İklim değişikliği konusunda ABD Ulusal Park İdaresi'nin çekingen tutumu ve Turkana Gölü'nde planlanan baraj konusunda Etiyopya devlet kurumlarının sessizliği bu duruma örnektir.

Derginin ele aldığı çevre sorunları güncel konuları içermektedir. Örneğin, ilgili makalenin yayınlanmasından birkaç ay sonra ev sahipliği yapacağı olimpiyatın da etkisiyle Salt Lake Vadisi, kalabalıklaşma ve yapılaşma sorunları yaşamaktadır. Virunga Ulusal Parkı'nda gorillerin öldürülmesi, Madagaskar'da ormanların yasa dışı kesilmesi ve egzotik hayvan besleme konuları güncel sorunların gündeme getirilmesine diğer örneklerdir. Diğer yandan Turkana Gölü'nün kurutulma tehlikesi, buzul erimeleri ve ABD Ulusal Parklarındaki çevresel bozulmalar ise yakın gelecekteki tehditleri göstermektedir. Çevre makaleleri içinde tür ve alan korumanın yanında iklim değişikliği konuları öne çıkmaktadır. Ancak derginin liberal çevreci çizgisi nedeniyle en ciddi ve küresel çevre sorunu olan küresel ısınmaya dair çözüm önerileri mevcut ekonomi-politik sistemi görmezden gelmekte ve olumsuz etkileri azaltıcı yerel uygulamalara odaklanmaktadır. İklim değişikliği nedeniyle önerilen yeni baraj inşaatları, ABD Ulusal Parklarında binaları taşıma ve denizden uzak tepeleri ağaçlandırma uygulamaları bu konuya dair yetersiz çözüm önerilerine örnektir. Diğer makalelerde Madagaskar'da abanoz ağaçlarının kaçak kesimine karşı alternatif kereste üretimi ve egzotik hayvanat bahçesi gibi iyi uygulamalar öne çıkarılmaktadır.

Nitel içerik analizi bulguları değerlendirildiğinde etkin çevre içerikleriyle ilgili olarak *Bilim ve Siyaset Gibi Bir Otoriteye Dayanma*, *Dramatik Sunum* ve *Somut Bir Eylem Listesi* kategorileri öne çıkmaktadır. Derginin liberal çevreci yaklaşımı *Mevcut Kültüre Uyum* kategorisine girmekteyken *Uzak Gelecek Yerine Bugüne Odaklanma* kategorisi makalelerde yeterince işlenmemiştir. *National Geographic Türkiye*, çevreye duyarlı çizgisi nedeniyle *Bilimsel* yaklaşımını korusa da çevrenin ve yerel halkın

tarafına yakın durmaktadır. Bununla birlikte çevre konularını sıradan bir politika konusu olarak görmemekte, insanmerkezli bakış açısından yaklaşmamakta ve ekonomik fırsat olarak sunmamaktadır. Derginin çevre konularını anlatış tarzı *Kıyamet* ve *Çatışma* kategorilerine uygundur ve *Bilimsel Nesnel Duruş*, *İnsan Odaklı Bakış* ile *Ekonomik Fırsat* kategorilerini içermektedir. Çevre makalelerinde anlatım biçimi olarak felaket teması baskındır ve sorunların ciddiyeti nedeniyle sık sık kullanılmaktadır. İnsanların Salt Lake Vadisini istila etmesi, buzulların erimesi ve dünyanın sular atında kalması felaket senaryosu örnekleridir. Genellikle, farklı tarafların görüşleri bilimsel ve kurumsal referanslar ile yerel aktörler üzerinden anlatılmaktadır. Böylece, okuyucular sorunların nedenlerine ve etkilerine dair farklı perspektiflere ulaşabilmektedir. Salt Lake Vadisi'nde yapılaşma ve insan istilası, egzotik hayvan besleme, Turkana Gölü'nün kurutulma tehlikesi ve ABD Ulusal Parklarındaki çatışan tarafların sunumu bu çoğulcu sunuma örnektir.

Sonuç olarak, çevreye duyarlı yayın politikasına sahip olan *National Geographic Türkiye* dergisi bilimsel, felaket ve çatışma temalarının karışımı olan anlatım tarzını, yerel aktörlerin dramatik sunumu, bilimsel ve kurumsal referanslar ve uygulamaya dönük çözüm önerileri ile güçlendirmektedir.

KAYNAKLAR

Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi – Teknik ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal.

Bookchin, M. (1991). *Özgürlüğün Ekolojisi: Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü*. İstanbul: Ayrıntı.

Bookchin, M. (1996). *Ekolojik Bir Topluma Doğru*. İstanbul: Ayrıntı.

Castrechini, A, Pol, E. ve Guardia-Olmos, J. (2014), Media Representations of Environmental Issues: From Scientific to Political Discourse. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 64(5), 213–220.

Das, J. (2012). Environment al Journalism in Bangladesh. *Journalism Studies*, 13(2), 226-242.

Dasgupta, S, Laplante B. ve Meisner, C. (2000). Environmental News in Argentina, Chile, Mexico and the Philippines. *Local Environment*, 5(3), 351-359.

Eryılmaz, Ç. (2017). Sosyal Bilim Paradigmaları Çerçevesinde Çevre Sosyolojisinin Kuramları ve Kavramları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27(1), 159-174.

Garcia-Alvarez, J. ve Marias-Martinez, D. (2013). Geographical Magazines and Popular Geographies: The Case of the Revista Geográfica Española, 1938-1977. *Journal of Historical Geography*, 39, 85-98.

Grantham, S. ve Viera Jr, E. T. (2014). Risk Dimensions and Political Decisions Frame Environmental Communication: A Content Analysis of Seven U. S. Newspapers From 1970-2010. *Applied Environmental Education & Communication*, 13(2), 91-

98.

Hannigan, J. (2006). *Environmental Sociology*. Londra: Routledge.

Hou, S. (2012). Garden and Forest: A Forgotten Magazine and the Urban Roots of American Environmentalism. *Environmental History,* 17, 813-842.

Koçak, M. S. (2006). *Çevre Sorunları ve Ulusal Yazılı Basın*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. Los Angeles: Sage.

Labbe, C. ve R. W. Fortner. (2001). Perceptions of the Concerned Reader-An Analysis of the Subscribers of E-The Environmental Magazine. *The Journal of Environmental Education*, 32(3), 41-46.

Neuman, W. L. (2010). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Yayın Odası.

Özmen, Ş. Y. (2011). *Çevre İletişimi: Çevre Haberlerinin Yapısal Analizi ve Okuyucu Farkındalığı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Öztürk, O. (2008). *Ülkemiz Yazılı Basınında Çıkan Çevre Haberleri ve Yüksek Öğrenimimizdeki Çevre Habercilik Eğitiminin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Schreier, M. 2013. *Qualitative Content Analysis in Practice.* Los Angeles: Sage.

Tunalı, N. (2009). *Yüksek Tirajlı Gazetelerde Çevre Haberciliği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZET

ÇEVRESEL MEDYA İÇERİKLERİNİN İNŞASI: *NATIONAL GEOGRAPHIC TÜRKİYE* DERGİSİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın amacı, *National Geographic Türkiye* dergisinde çevre sorunlarının inşa edilişini analiz etmektir. *National Geographic Dergisi* yüz yılı aşkın zamandır buzulların erimesi, ormanların kesilmesi ile goril ve benzeri türlerin soyunun tükenme tehlikesi gibi önemli çevre sorunlarını 41 dilde 60 milyon kişiye ulaştırmaktadır. Bu çalışmada, 2001-2016 yılları arasında dergide yayınlanmış 7 çevre makalesi nitel içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. John Hannigan'ın geliştirdiği çevre haberlerinin sunumundaki altı farklı yaklaşım ve etkili olmak için gereken beş özellik nitel analiz sürecindeki toplam 11 kategoriyi oluşturmaktadır. Makalelerde gorillerin öldürülmesinin bir cinayet vakası olarak sunumu ve Turkana Gölü'nde şifa arayan yerli ile büyücünün hikâyesi gibi dramatik öğelerin yanı sıra Aral Gölü'nün kurutulması ve yerel halkın

mültecileşmesi gibi felaket temaları da sıklıkla kullanılmaktadır. Egzotik hayvan yetiştirme, vadide yapılaşma ve ulusal parkları iklim değişikliğinden koruma gibi konularda farklı tarafların çatışan görüşleri sunulmaktadır. Sonuç olarak derginin bilim, felaket ve çatışma temalarını içeren etkili anlatım tarzı dramatik öğeler, bilimsel ve kurumsal referanslar ile çözüme yönelik uygulamaları içermektedir.

Anahtar Kelimeler: çevre; çevre sorunları; medya; dergi; National Geographic.

ABSTRACT

THE CONSTRUCTION OF ENVIRONMENTAL MEDIA CONTENTS: THE CASE OF *NATIONAL GEOGRAPHIC TURKEY* MAGAZINE

This study aims to analyse the construction of environmental problems of *National Geographic Turkey* magazine. *National Geographic* magazine presents important environmental problems like melting glaciers, deforestation, and the extinction of species like gorilla to 60 millions of people in 41 languages for more than a century. In this study, 7 environmental articles published between 2001 and 2016 are examined through qualitative content analysis. The categories of qualitative content analysis are the six approaches of narration and five key factors of effective environmental media content developed by John Hannigan. Findings show the dramatic elements like the narration of gorilla killings as a murder case and the story of native and sorcerer beside the catastrophic themes like drying of Aral Lake and turning the local population into refugees. Conflicting views of different sides are presented in issues like raising exotic animals, settlements in valleys and protection national parks from the effects of climate change. In conclusion, the efficient narration style of magazine consisting of science, disaster and conflict themes includes dramatic elements, scientific and institutional references and implementations for solutions.

Keywords: environment; environmental problems; media; magazine; National Geographic.